

BESLUT

2017-12-22

Dnr: 17/00372 och
1694**SAKEN**

Dokument utifrån: Det våras för solen, SVT2, 2017-01-29, program om sol- och vindkraft; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Programmet frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

PROGRAMMET

Programmet handlade bland annat om tekniska landvinningar, ökade investeringar och sjunkande kostnader inom sol- och vindkraft. Programmet introducerades av en speaker på följande sätt.

Solkraft har för första gången blivit billigare att producera än olja. Den nyheten kan bli viktigare än alla klimatförhandlingar. När politikerna inte kan enas driver näringslivet utvecklingen. De som ligger i framkant kan tjäna enorma pengar.

Därefter följde ett reportage från ett möte om förnybar energi. Speakern sa bland annat följande.

Det stora samtalsämnet på mötet blev den sensationella prisutvecklingen på förnybar energi. [...] 2015 när alla blickar riktades mot förhandlingen av Parisavtalet skrevs historia i Dubai i Förenade Arabemiraten. En solenergianläggning var på väg att förändra världen, den visade sig nämligen producera el som var billigare än den som produceras av naturgas. Energiexperter över hela världen blev tagna på sängen av utvecklingen.

En finansanalytiker hördes därefter säga bland annat följande.

(svensk textning) [...] solkraftsprojekt[et] blev en väckarklocka för hela världen eftersom projektet inte var subventionerat. Elen kostade 5,84 amerikanska cent per

kWh. Det ledde till att många andra länder också ville vara med. [...] Allt förändras om solkraften blir den billigaste energikällan i en region.

Speakern sa därefter bland annat följande.

[...] Dubai är inte den enda platsen där solenergi blivit billigare. Över hela världen pågår projekt för förnybar el som är billigare än el som produceras med kol, olja eller naturgas. [...] Snart kommer många länder i världen att kunna läggas till listan på platser där förnybar energi är billigast. En analys från Deutsche bank visar att solenergi inom kort blir billigast i över åttio procent av världen.

En annan finansanalytiker hördes säga bland annat följande.

(svensk textning) Utvecklingen av förnybar energi beror på produktionskostnaderna. Ju mer man producerar desto lägre blir enhetskostnaden. Man konkurrerar med fossila bränslen där kostnaderna beror på tillgången. Kostnaden för naturtillgångar ökar ju mer man använder. Så vi har två kurvor som korsas, vilket har skett de senaste fem åren.

Därefter följde ett reportage från Kina och det berättades bland annat att regimen på grund av luftföroreningar satsat stort på sol- och vindkraft de senaste åren. Därefter visades också två exempel på metoder för lagring av energi från sol- och vindkraft. Ett av dessa exempel var från ön El Hierro.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anser på närmare anförda grunder att programmet var ensidigt, tendentiöst, saknade faktakontroll och liknade en marknadsföringskampanj av solkraft riktad mot finansiella investerare. Anmälarna är kritiska till att det sades att el från sol- och vindkraft kan produceras till en lägre kostnad än el producerad av olja eller gas.

En anmälare framför i huvudsak följande kritik.

- Partiska intressenter påstod utan någon redovisning att det gick att producera solenergi för 5,84 amerikanska cent per kilowattimme.
- Programmet bortsåg från statliga subventioner som satsats på förnybar energi.
- Det redovisades inte några kostnadskalkyler eller fakta om var solpaneler tillverkas.
- Det redovisades inte någon redovisning av El Hierro-projektets faktiska kostnad per kilowattimme. Anmälaren anför att energilagringssmetoden på El Hierro är den dyraste som finns.

Samma anmälare anser även att allt som sänts i Sveriges Television (SVT) om klimat- och energifrågor det senaste året bör granskas med tanke på alla lögner som förekommit. Anmälaren kritiserar särskilt programmet *Dokument utifrån*:

Fossilbranschens sista strid som sändes i SVT2 den 11 juni 2017 som enligt honom innehöll upprepningar av de lögnar och partiska ställningstaganden som framkom i *Dokument utifrån: Det våras för solen*.

En annan anmälare anser att SVT och Sveriges Radio (SR) under tio års tid ägnat sig åt självcensur gällande klimatfrågan och inte förmedlat korrekt, allsidig och vetenskaplig information. Även denne anmälare kritiserar programmet *Dokument utifrån: Fossilbranschens sista strid* och anser att det innehöll felaktiga och vilseledande påståenden.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att *Dokument utifrån: Det våras för solen* överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Programmets utgångspunkt framgick tydligt – att skildra den snabba utvecklingen inom sol- och vindenergi runt om i världen som börjat ge en förändring i prisbilden till och med i den del av världen som är känd för sina stora tillgångar på olja och naturgas. Det fanns inte några påståenden om den fossila energibranschen som företrädare för den borde ha fått bemöta i programmet.

Av programmet framgick att nyheten att solkraft för första gången hade blivit billigare än el från fossila bränslen kom från ett specifikt solenergiprojekt i Dubai. Det prisrekord för solkraftproducerad el som togs upp i programmet var dessutom från åren 2014 och 2015 och sedan dess har utvecklingen fortsatt. Det senaste prisrekordet för solkraftproducerad el i Dubai från år 2016 ligger på 2,99 amerikanska cent per kilowattimme vilket är långt under kostnaden för el från exempelvis naturgas.

Det påstods inte i programmet att el från sol- eller vindkraft generellt sett har blivit billigare än el från fossila energikällor. Däremot redovisades en globalt sett fallande trend för kostnaden för el från sol- och vindenergi, en trend som på senare år varit extra påtaglig för solenergi. Utvecklingen belyses exempelvis av IRENA, det internationella organet för förnybar energi. Globala jämförelser av kostnader för elproduktion är komplicerade, eftersom förhållanden varierar från land till land, men de görs exempelvis av det Internationella energirådet (IEA). Den senaste sammanställningen från år 2015 visade att kostnaden för el från solenergi sjönk markant mellan åren 2010 och 2015 och sedan denna sammanställnings publikation har utvecklingen fortsatt. I rapporter från IEA och IRENA jämförs så kallad LCOE (Levelised Cost Of Electricity) för de olika energislagen, direkta subventioner borträknat. Det är ett vanligt sätt att jämföra kostnader för ny elproduktion. Men det går också att vidga analysen med exempelvis kostnader för att integrera el från varierande förnybara energikällor i elsystemen eller samhällskostnader, exempelvis för att producera el från fossila

bränslen (hälsokostnader orsakade av luftföroreningar, kostnader för utsläpp av växthusgaser med mera).

Det framkom i programmet att det görs stora statliga satsningar på förnyelsebara energikällor, inte minst i Kina. Det som belystes i programmet var de sjunkande kostnader som subventionerna bidragit till, genom industriell uppskalning och teknisk utveckling.

Avseende invändningen mot uppgifterna om anläggningen på ön El Hierro framhåller SVT att det var ett exempel på hur arbetet pågår för att hitta lösningar för energilagring. Det påstods inte i filmen att projekten i dag bidrog till att sänka priserna på el från sol- och vindkraft.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Programmet handlade om utvecklingen inom sol- och vindkraftteknik i världen och att kostnaderna för energi utvunnen med hjälp av dessa tekniker sjunkit. I programmets introduktion uppgavs att el från solkraft för första gången blivit billigare än el från olja. Som grund för det påståendet hänvisar SVT till en specifik solenergianläggning i Dubai som i programmet uppgavs ha producerat el billigare än el från naturgas. SVT har inte visat grund för påståendet att solenergianläggningen kunnat producera el billigare än el från olja. Sett till framställningen i sin helhet medför dock inte uppgiften att programmet strider

mot kravet på saklighet.

Vad anmälarna i övrigt anført medför inte att programmet strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Granskningsnämnden väljer att inte granska *Dokument utifrån: Fossilbranschens sista strid* eller andra sändningar i SVT och SR såsom anmälarna anført.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Jan Holmberg, Clas Barkman, Staffan Dopping, Malin Bergström, Pia Rehnquist och Bo-Erik Gyberg efter föredragning av Gustav Aspengren.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Gustav Aspengren

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.